פרופ׳ נחום רקובר

שירתו של יום העצמאות

יש שיר של יום, שיר של יום יום,
ויש שיר של שבת.
יש שיר על המהלך הטבעי של הבריאה,
ויש שירה על הנס.
כשחשים בעליל את מעשי הבורא - פוצחים בשירה.

בשירה - מגיבים הבריות על מעשי הבורא. השירה היא הד מלתתא לקולות הבאים מלמעלה.

ולהד זה מצפה הקב״ה מאיתנו:

״מיום שברא הקב״ה את העולם ועד שעמדו ישראל על הים, לא מצינו אדם שאמר שירה להקב״ה אלא ישראל... אמר הקב״ה: לאלו הייתי מצפה. כיוון שבאו ישראל לים ונקרע להם, מיד אמרו שירה לפני הקב״ה, שנאמר ״אז ישיר משה ובני ישראל...״ (שמות ט״ו, א׳), ואין ״אז״ אלא שמחה, שנאמר ״אז ימלא שחוק פינו״ (תהילים קכ״ו, ב׳)״

(שמות רבה בשלח כ״ג, ד׳).

שירת הים - היא היסוד לכל השירות:

״את השירה הזאת לאמור - **לדורות**״

(ירושלמי סוטה פ״ה, ה״ד).

וכשנעשה נס - אומרים שירה:

״״בפרוע פרעות בישראל, בהתנדב עם, ברכו ה״״ (שופטים ה׳, ב׳) - כשהקדוש ברוך הוא עושה לכם נסים, תהו אומרין שירה״

(ירושלמי פסחים פ״י ה״ו).

השירה באה ממעמקי הנפש ומהפעלות הנפש - מעבר לתודעה ובתת-הכרה:

״תנו רבנן: דרש רבי יוסי הגלילי: בשעה שעלו ישראל מן הים, נתנו עיניהם לומר שירה.
וכיצד אמרו שירה? עולל מוטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו, כיון שראו את השכינה - עולל הגביה צוארו ותינוק שמט דד מפיו ואמרו ״זה

אלי ואנוהו״ (שמות שם, ב׳), שנאמר: ״מפי עוללים ויונקים יסדת עז״ (תהילים ח׳, ג׳).

היה רבי מאיר אומר: מנין שאפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה? שנאמר: ״במקהלות ברכו אלוקים ה׳ ממקור ישראל״ (תהילים ס״ח, כ״ז)״ (סוטה ל׳, ע״ב).

הימנעות מאמירת שירה - גנאי היא לאדם הדומם, ועלולה לשנות את כל גלגל ההיסטוריה:

״ביקש הקב״ה לעשות חזקיה משיח וסנחריב גוג ומגוג, אמרה מידת הדין לפני הקב״ה: ומה דוד מלך ישראל, שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך, לא עשית משיח, חזקיה שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך, תעשהו משיח?!״

(סנהדרין צ״ד, ע״א).

וכבר אמרו חז״ל במדרש שיר השירים דברים קשים על חזקיהו המלך:

״ראוי היה חזקיהו לומר שירה על מפלת סנחריב, דכתיב: ״ולא כגמֶל עליו השיב יחזקיהו״ (דברי הימים ב׳ ל״ב, כ״ה), למה? ״כי גבה לבו״ (שם). את חמי חזקיה מלך וצדיק, ואת אמרת ״כי גבה לבו״, אלא גאה ליבו מלומר שירה. אתא ישעיהו לגביהון דחזקיה וסיעתו. אמר לון: ״זמרו ה׳״ (ישעיהו י״ב, ה׳). אמרון ליה: למה? ״כי גאות עשה״ (שם), אמרון ליה: כבר ״מודעת זאת בכל הארץ״ (שם).

א״ר אבא ב״כ אמר חזקיה: תורה שאני עוסק בה מכפרת על השירה.

א״ר לוי אמר חזקיהו: מה אנו צריכין לומר נסיו וגבורותיו של הקב״ה, כבר מודעת זאת מסוף העולם ועד סופו, לא כבר עמד גלגל חמה באמצע הרקיע, וראו נסיו וגבורותיו של הקב״ה עד סוף העולם?!״

(שיר השירים רבה ד׳, י״ט).

מה היו נימוקיו של חזקיהו ?

א. מודעת זאת בכל הארץ.

ב. תורה שאני עוסק בה מכפרת.

אמת, התורה היא עצמה שירה (״ועתה כתבו לכם את השירה הזאת״ (דברים ל״א, י״ט)), אבל האדם עצמו צריך לומר שירה.

שירתו של יום העצמאות אינה שירה על הצלה גרידא, אלא על עיצומו של יום, יום המסמל את התקומה המדינית ואת העצמאות המדינית; יום שנתחדשו בו מעשי בראשית - ״האי יומא דקא גרים״ (פסחים ס״ח, ע״ב).

אמנם בכל יום ויום מחדש הקב"ה בטובו מעשי בראשית, אבל יש ואנו **חשים** במעשי בראשית אלה.

עיני הבשר שלנו מקשות עלינו, להשקיף מבעד למעשים הנראים טבעיים, ולראות את הנס. אבל עלינו להרגיל את עצמנו, להבין את משמעותן של תופעות.

כך מלמדנו רבי אבא, כשהוא מדבר על פריחתה של ארץ ישראל כאות לגאולה:

> "ואמר רבי אבא, אין לך קץ מגולה מזה שנאמר: "ואתם הרי ישראל, ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל, וגו' [כי קרבו לבוא]" (יחזקאל ל"ו, ח')"
>
> (סנהדרין צ"ח, ע"א).

עלינו להכיר כי יש מנהיג לבירה וכי הוא המפעיל את המעשים ה"טבעיים".

כבר לימדנו רבנו נסים על משמעות "כוחי ועוצם ידי" שבספר דברים ("ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל" (דברים ח', י"ז)). ואלו דבריו:

> "לא נאמר "כי הוא העושה חיל", אלא "הוא הנותן **לך** כח לעשות חיל". ואם יהיה אמת, בצד מה שיוכל העשיר לומר "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", עם כל זה, עם היות שהכח ההוא נטוע בך, זכור תזכיר הכח ההוא, מי נתנו בך ומאין בא"
>
> (דרשות הר"ן, דרוש י').

ואפשר שזהו ההבדל בין התינוק **ששמט** דד מפיו ואמר שירה לבין העוּבּר, שאף הוא אמר שירה, משום שאף הוא ראה את מעשי ה' מעֵבר לכרס אמו, שנעשית לו כאספקלריה. הטבע לא הפריע לו לראות את הנס, **ובאמצעותו** ראה את הנס.

> "המהלך בדרך ושונה, **ומפסיק** ממשנתו ואומר: מה נאה אילן זה, ומה נאה ניר זה - מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו"
>
> (אבות ג', ז').

אם נצרך אדם **להפסיק** ממשנתו, כדי לומר "מה נאה אילן זה", ואינו מסוגל לומר כן כחלק ממשנתו - הרי זה מתחייב בנפשו.

*

״גאולת עם ישראל - היא גאולת העולם כולו
ושירת העם - שירת כל היקום,
כשם שיציאת ישראל ממצרים תשאר לעד - האביב של כל העולם כולו״
(הראי״ה קוק, ״מגד ירחים״ לחודש ניסן).

לולא גאולת ישראל, נעדר היה רעיון החרות מן העולם, ועדיין היינו אנו ובנינו משועבדים לפרעה במצרים, משום שרעיון החרות לא היה מצוי כפי שהוא מצוי כיום בעקבות השחרור ממצרים (ע״פ ״עולת ראיה״, הגדה של פסח).

שיר מרובע

״יש שהוא שר **שירת נפשו**, ובנפשו הוא מוצא את הכל, את מקו הסיפוק הרוחני במילואו.

ויש שהוא שר **שירת האומה**, יוצא הוא מתוך המעגל של נפשו הפרטית... והוא מתדבק באהבה עדינה עם כללותה של כנסת ישראל, ועמה הוא שר את שיריה...

ויש אשר עוד תתרחב נפשו, עד שיוצא ומתפשט מעל גבול ישראל, לשיר את **שירת האדם**. רוחו הולך ומתרחב בגאון כללות האדם והוד צלמו...

ויש אשר עוד מזה למעלה ברוחב יתנשא, עד שמתאחד **עם כל היקום כולו**, עם כל הבריות, ועם כל העולמים, ועם כולם אומר שירה...״

(אורות הקודש ב׳, עמ׳ תמ״ד).